Brinnande skog – En insektsmångfald ur elden i askan

Gunnar Wigge
Populärvetenskaplig sammanfattning av Självständigt arbete i biologi 2015
Institutionen för biologisk grundutbildning, Uppsala universitet

När en skogsbrand dragit fram kan det verka som om allt är dött och förstört, men så är det bara ett litet tag. Snabbt kommer det insekter, svampar och växter och invaderar den brända ytan och några år efter branden är det ny skog på väg upp. Insekter är en grupp som är bland de första att invadera ett brandfält, när marken fortfarande ligger och pyr är vissa insekter där och fortplantar sig och lägger ägg. Dessa insekter är oftast så kallade brandinsekter, insekter som är helt beroende av skogsbränder. Många av arterna i denna grupp av insekter är tyvärr hotade idag och går en osäker framtid till mötes. Men med de bevarandeåtgärder som tas finns det ändå ett hopp.

Brandspecialister

Det har alltid brunnit i de Svenska skogarna och historiskt sett har detta skett med en viss cyklicitet mellan 80 och 300 år beroende på typ av skog och områdets fuktighet. Brandinsekterna har helt anpassat sig till att leva och reproducera sig på färska brandfält. Dessa insekter är extrema opportunister som kan känna av doften och se ljuset från skogsbränder med speciella IR sensorer på väldigt långa avstånd. De flesta brandinsekterna lever i den döda ved som uppstår och föder på det nyligen döda kambiet eller av svampar som etablerar sig efter branden. Många brandinsekter kan endast använda ett brandfält i ett eller två år innan de måste söka nya färska brandfält till följd av den ökande konkurrens som uppstår när nya mer konkurrensstarka arter kommer in.

Många av dessa brandinsekter är idag starkt hotade och några har redan dött ut. En anledning är att sedan det moderna skogsbruket gjorde sitt intåg på 1800-talet har antalet skogsbränder minskat kraftigt, dels till följd av mindre mänsklig aktivitet i skogen, så som kolning och boskapsskötsel som orsakar antändningar av misstag, men också till följd av att naturligt uppkomna skogsbränder mer aktivt bekämpas och därmed minskat i både antal och omfattning.

För att främja det unika landskap som uppstår när skogen brinner utförs idag naturvårdsbränningar, både i naturreservat och ute i den brukade skogen. För att skog ska få miljömärkning enligt Forest Stewardship Council (FSC) måste 5% av den avverkade arealen brännas i naturvårdssyfte. I Sverige genomförs ett stort EU finansierat projekt kallat LIFE-Taiga, under vilket 2060 ha skyddad mark ska brännas och länsstyrelserna ska upprätta brandplaner för de skyddade skogar där det är aktuellt.

Att ägna sig åt naturvårdsbränning är inte helt befriat från risker, dels är det farligt för de som ska sköta branden men det finns också en stor risk att branden sprider sig till omkringliggande områden som inte ska brännas.

De senaste åren har vissa av brandinsekterna haft en positiv populationsutveckling till följd av åtgärderna och förhoppningsvis kommer det även i framtiden finnas insekter som kommer flygande när skogen brinner.

Mer information

Wigge G. 2015. Skogsbränders påverkan på det boreala ekosystemet – med inriktning på brandinsekter. Självständigt arbete i biologi, Uppsala universitet.